

Technická univerzita v Liberci
Fakulta textilní – KKV Prostějov
BS / TŘOV
Akademický rok 2005 / 2006
2. ročník

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI UNIVERZITNÍ KNIHOVNA	
Přír. č.	2130771
Signat.	B 15084
Kč	

Dějiny oděvní kultury

vliv filmu a tance na módu 20. a 30. let 20. století

(Semestrální práce)

Ze salónů Drevoli Paquin z roku 1926-malé kloboučky, které údajně slušely jen Pařížankám, doplňovaly šaty se sníženým pasem sahající těsně pod kolena.

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146181030

Zpracovala: Kateřina Koláčková

LS 2006

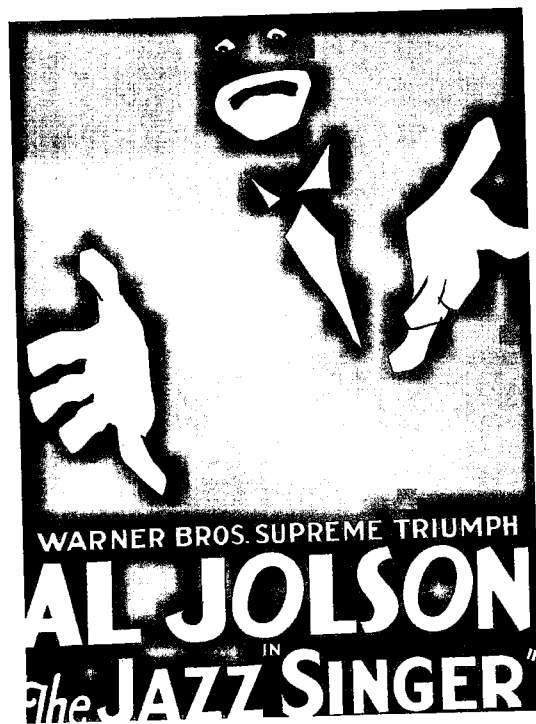
FILM

Film se ve skutečnosti skládá z tisíců statických obrázků, které jsou promíchány v pravidelných sekvencích před zraky diváků. Každý obraz se ukáže jen na chvíli a pak je nahrazen, který je jen nepatrně odlišný, mezera mezi nimi zůstává díky setrvačnosti oka nepostřehnuta a obrazy navazují v souvislý děj. První pohyblivé fotografie vznikly ve 30. letech 19. století. Film se zrodil pomocí dvou přístrojů. První byl schopen vytvořit rychlou pravidelnou sekvenci obrázků k zachycení děje a druhý dokázal tyto obrazy ve stejné rychlosti promítat. Thomas Alva Edison poprvé představil svůj vynález divákům v New Yorku v roce 1894. Promítal obrázky na plátno a také dal název dnešnímu kinu. První publikum bylo nadšeno pohyblivými obrázky. Po několik let byl film hlavním zdrojem novinek. Přibližně od roku 1900, začali výrobci filmů přicházet na to, že film nemusí být jen nahrávkou událostí, ale mohl by být používán kreativně, k vyrábění příběhů. Vznikly první příběhy jako např. „Cesta na Měsíc“ (1902), nebo „Velká vlaková loupež“ (1903). Do roku 1910 byly již v Evropě a Americe tisíce kin. Film začal být obrovským byznysem.

Dokud nebyl nalezen způsob, který by sladil zvuk s mluveným slovem a dějem na plátně, byly všechny filmy němé. Ale hlavně němý film závisel na zdůrazněném herectví hvězd a na schopnosti kamery vyprávět příběh pomocí vhodně volených obrázků. Hlavní hvězda němého filmu byl Charlie Chaplin. Charlie Chaplin byl génius schopný zvládnout širokou škálu emocí bez slov. Jeho filmy byly zároveň vtipné, bystré i dojmavé.

Tichá éra téměř okamžitě upadla v zapomnění, po natočení amerického filmu Jazzový zpěvák (1927) se synchronizovanou hudbou a dialogem. Nastal věk zvukového filmu.

Němý film ohromil miliony diváků, avšak „Džezový zpěvák“ (1927), který ohlásil nástup zvukového filmu, přesvědčil hollywoodská studia o tom, že úspěšná budoucnost leží na bedrech zvukového filmu. Většina studií v té době přechází na zvukový systém. Probouzí se nová éra kinematografie.

Tento plakát ohlásil nástup zvukové éry. Prvním zvukovým filmem byl americký Jazzový zpěvák s Al Jolsonem v hlavní roli, uvedený společností Warner Brothers v roce 1927. Mezi studii se rozpoutala soutěž o nové zvukové filmy

Mnoho herců a hereček není schopno přizpůsobit se novému médiu a záhy vycítí, že jejich kariéra se ztrácí. Zvukové filmy si žádají dobrou práci hlasovou, ale i zcela jiný druh hraní. V němých filmech je zapotřebí důrazné mimiky a gestikulace, která divákům předává základní informace. Při mluveném projevu je kamera schopna vysledovat nejjemnější změnu mimiky pomocí detailních záběrů. Někteří filmoví tvůrci, jako např. Charlie Chaplin pokračovali ve šlépějích němého filmu, s tím rozdílem, že ho doplnili zvukovými efekty. Bylo těžké bojovat proti změně ve filmovém umění, jelikož zvukový film účinkoval na obecnost velmi příznivě.

Filmový pás způsobil určitou revoluci nejen v módě samé, ale hlavně ve způsobu jejího šíření. Je pravda, že až do uvedení filmu jako masového sdělovacího prostředku byly módní informace většinou statické a jednotvárné (kresby, fotografie). Ve filmu se módní námět pohyboval a bylo možné si ho znovu prohlédnout. Trvalo ovšem dost dlouho, než se film stal záměrným nástrojem propagace módních myšlenek uznávaných tvůrců a modelových krejčí z Paříže, Říma, Florencie, Londýna a dalších středisek módního života.

Jaká byla móda 20. a 30. let dvacátého století? Emancipovaná – stejně jako ženy této doby. Nový životní styl dívek a žen, které válka donutila nastoupit na místa mužů, odhalil nepraktičnost dlouhých sukní, přezdobených toalet a těsných korzetů. Dámský šatník se radikálně proměnil. Módně oblečená žena nosila ty nejjednodušší šaty, jaké si dovedeme představit: hladký „pytel“ s otvorem pro hlavu a ruce. Tato „tubovitá linie“ se od té doby stala mnohokrát aktuální, tehdy však šokovala! Poprvé odkryla ženské nohy až ke kolenům, zcela obnažila paže a potlačila přirozené křivky ženského těla. Ideálem doby se stala chlapecky štíhlá dívka s novým účesem z krátkých vlasů známým jako bubikopf nebo-li chlapecká hlava. Emancipované dívky dávaly svoji rovnoprávnost s muži najevo také sportováním, nadšením pro všechno nové a moderní – ať to byl džez, řízení automobilu nebo zapálená cigareta v dlouhé špičce. Ale k emancipaci patřilo také cílevědomé studium a práce. Ta umožnila ženám ekonomickou nezávislost, nové společenské postavení a z něj plynoucí sebevědomí.

20. léta

Díky stříbrnému plátnu a hvězdám jako byla Glorie Swansová, Pola Negri či Clara Bowiová byly pařížské inspirace zprostředkovány daleko většímu okruhu žen. Život se zrychlil. Némý film plný stylizovaných gest a trhaných pohybů vyžadoval kontrasty jak v líčení, tak v oblékání. Vše muselo být snadno čitelné, bez barev, tedy v černo-bílém a tichém pohybu. Vládla zde naprosto jiná atmosféra, než ta která poznamenávala divadelní jeviště. Tím by se dalo i vysvětlit přehnané líčení očí a rtů, bledost tváří, ale i ústup od živých, výrazných barev, které plátno nedokázalo zachytit. Do módy se totiž dostala béžová, odstíny hnědých, šedá, barva nevypálených cihel, nevýrazné barvy kamenů, dokonce i bláta.

Dvacátá léta se rozvíjela naplno. Konaly společenské večírky umělců, podnikali se výpravy do exotické Keni na safari nebo se cestovalo na Palm Brach, kde byla na koktejlech možnost poznat tehdejší tenisové hvězdy stejně jako dědičky amerických miliardářů. Z kabaretů a tančiren se ozývaly šlágry s dadaistickými texty, šansony a skeče ostře kritizující vládnoucí společenské vrstvy. S nadšením se hovořilo o velkofilmech, jako byly Ejzenštejnův *Křižník Potěmkin* a Chaplinovo *Zlaté opojení*. Maškarní bály se staly epidemií, surrealistické výstřednosti neznali mezí. K zájmu o sportovně laděnou módu Jeana Patoua a Gabrielle Chanelové přispěly první zimní Olympijské hry uspořádané v roce 1924 ve francouzském Chamomix.

Spousta věcí se změnila ve světě módy. Ve 20. letech doznívaly ideové vzory z předválečné éry, kdy buržoazní společnost měla své miláčky a módní idoly v proslulých herečkách, zpěvačkách a tanečnicích. Proto se také, nevšedním způsobem podmanivý typ

ženy – vamp – dostává na stříbrné plátno hned ve 20. letech a setrvává na něm s větší či menší působností až do druhé světové války.

Vogue, 1926
Večerní šaty se stále zkracují. Vpředu i vzadu mají hluboký špičatý výstřih a často jsou plisovány nebo zdobeny volány. Na místo složitých účesů pronikají stále více chlapecky zastřižené vlasy, tzv. bubikopf.

První desetiletí po roce 1918 bylo dekádou emancipovaných žen, které ve filmu Greta Garbo, představující ideál ženy chlapeckého vzhledu i chování. Pozadu však nezůstávaly ani další hvězdy, jako byla Pola Nergi, Gloria Swansonová či Marlene Dietrichová. Šlo tehdy i ve filmu o nový typ ženy, sebevědomé, temperamentní, někdy skeptické vůči lidem a zejména vůči mužům, ale vždy s atraktivním vztahem k životu a s přesvědčením o naprosté rovnoprávnosti s muži. Na druhé straně však se žádná z tehdejších velkých hereček nestala např. pro dekorativního Paula Poireta, ani pro Coco Chanelovou inspirativním zdrojem pro nový typ oblečení moderní, emancipované ženy. Moderní tvůrci hledali ještě dlouho „svůj“ typ spíše v galeriích umění a na světových výstavách než ve filmu. Proměny mužské módy nejsou příliš nápadné. Mužskou siluetu 20. let nezapomenutelně karikoval filmový herec Charlie Chaplin v rozedraném fraku se širokými kalhoty, buřinkou, knírkem a bambusovou holí. Silueta muže se stává hranatější, neboť se ramena zvyšují a rozšiřují vycpávkami. Kalhoty jsou rozšířené, jejíž výška se během let snižuje nebo zvyšuje. Sportovní styl se výrazně prosazuje i v denním oblečení. Zevšednělarozhalená košile, bílá košile s tuhým límcem je vystřídána barevnou, s límcem jen lehce vyztuženým. Svetry a pulovry nahradily vestu. Pro společenské příležitosti se nosí smoking, tradiční cylindr a buřinku nahradil měkký plstěný klobouk. Proměny ženy: Ženy se postavily po bok mužů jako jejich rovnocenné partnerky v práci, ve sportu i v zábavě. Staly se ekonomicky i společensky nezávislé. Ideálem moderní ženy se stala štíhlá dívka podobná více chlapci nežli ženě. Měla plochou hrud', útlé boky a rovná, hranatá ramena. Silueta „la garconne“ („chlapec“) tedy popřela všechno ženské, co zdůrazňovaly předcházející styly. Nový ideál byl výsledkem emancipace ženy, jejího sebevědomí i nového životního stylu.

Reakcí na přezdobené toalety dřívějších módních stylů se staly ty nejjednodušší šaty, které si dovedeme představit. Byly to vlastně „roura“ s otvorem pro hlavu a ruce. Co však ještě víc šokovalo společnost bylo odhalení ženských nohou, po staletí pečlivě zakrývaných dlouhými sukněmi. Sukně se tak zkrátily, že kolem roku 1925 stěží zakrývaly kolena! Prý to byl v té době odvážnější čin nežli později první minisukně.

Na sklonku 20. let se však objevily vzory geometrického charakteru, vzory kubistické i surrealistické ve výraznějších barvách, zpravidla kontrastních, což bylo oživením oproti prvním létům po roce 1920. Oděv působil velmi pěstěným a kultivovaným dojmem.

Koncem 20. let už bylo zcela evidentní, že se ženská krása a elegance stanou předmětem výhodných obchodů. Množí se „salóny krásy“, obchody s voňavkami a líčidly. V roce 1927 se stalo společensky přijatelné odhalovat ženská kolena, a že zhruba v téže době dokázala elegantní móda včlenit do svého šatníku jako domácí oblečení i kalhoty. Na podzim roku 1929 se prodloužily sukně a linka pasu se vrátila na původní přirozené místo.

Vogue, 1928
Řasené večerní šaty s velkým výstřihem a ramínky z lehkého, průsvitného materiálu

30. léta

O 30. letech se zpravidla hovoří, že to byla „veselá doba“. Možná, že ji za takovou považují Američané, ovlivnění prudkým tempem života tamních velkoměst, reklamním bombastem a leskem a slávou hollywoodských hvězd. Nám, Evropanům, se veselý ráz těchto let stírá víc, čím méně lidí patřilo k tzv. lepší společnosti. Byla to doba příkrých disproporcí mezi nesmírnými hodnotami v technice, v architektuře, ve vědě a tím, co si z těchto hodnot mohl pracující člověk (pokud měl práci) osvojit nebo využívat.

Móda se objevovala nadále na předních stránkách novin a časopisů. Ujímalý se delší sukně a prosadily se prakticky v denním oblečení, kdežto pro večer byly přímo povinností dlouhé úbory. Na počátku 30. let bylo méně způsobů oblečení.

S postupující hospodářskou tísň však bylo i pro ženy středních vrstev, a tím spíše pro ženy zaměstnané, stále obtížnější „udržovat se módně na výši“. Denní oblečení se dělilo na tři skupiny: dopolední, odpolední a sportovní. K tomu ještě oblečení večerní a domácí. Většina mladých žen a dívek si snažila opatřit černé šaty, které propagovala Coco Chanelová. Tyto černé šaty byly výrazem elegantního a vyzrálého vzhledu „dámy“ a měly tu praktickou vlastnost, že přetrvaly několik sezón. U dívek zmizelo chlapecké vzezření a nastoupil uhlazenější zevnějšek. I móda byla pěstěná, kultivovaná, přestože někdy působila jednoduše. Uplatňovaly se promyšlené střihy. Večerní toalety vyžadovaly mnoho doplňků a komplikovanou úpravu účesu. Módním ideálem se stala zralá, elegantní, pěstěná žena, náročná dáma.

Gabriella Chanelová-malé černé šaty s třásněmi vytvořené na taneční vystoupení Josephiné Berakové se objevily v roce 1925 ve francouzském Vogue. Černá barevnost vstoupila tohoto roku do módy a stala se nástrojem úspěchu Gabriely a současně výrazem jedné epocgy. Právě perly nahradily umělé. Právě takovými zakrývala sbou nahotu Josephine na snímku man Raye.

Filmy vládli 30. létům téměř stejně jako politika. Bylo to období slávy Hollywoodu s plejádou hvězd, z nichž některé se staly ztělesněním oslnivého lesku vysoké společnosti, jiné představitelkami moderní ženy bez společenských zábran a předsudků. Film *Modrý anděl*, natočený v roce 1930 učinil Marlene Dietrichovou nesmrtelnou. Nosí zde kalhoty a pláště v pánském stylu a reprezentuje tak jednu tendenci ženského odívání. Také Greta Garbo se prosazuje vedle svého hereckého umění zcela svéráznými prvky v oblečení: její širák, nazývaný „á la Garbo“, je ve své době velkou módou. Podobně Norma Schearerová, Claudette Colbertová, ale zejména Joan Crawfordová a Jean Harlová, Mae Westová a řada dalších působily jako reprezentantky určitých ženských prvků.

Začaly se točit nákladnější a výpravnější filmy. Viděli je pak miliony diváků, kteří s napětím sledovali každý detail – jak jsou jejich hrdinové oblečeni, čemu dávají přednost a jaké mají způsoby vystupování. Časopisy s fotografiemi a kresbami módních kreací couturierů, nemohli ani zdaleka takto módu ovlivnit. Hollywoodský svět tedy do jisté míry začal ohrožovat nadřazenost Paříže i v oblasti módy. Pas byl opět stažen do vosí podoby a návrat korzetu, opět se na scéně objevily natužené spodničky. Večerní šaty se šily většinou z pravého hedvábí se suchým omakem a z organzy. Dovolovaly maximálně odhalovat nahou pleť. Jednou pomocí asymetrického dekoltu, pokrývajíc ho pouze jedno rameno, jindy díky tenkému živůtku bez ramínek. Oblíbené bylo řešení výstřihu do pásu kolem krku, jako u opalovaček, často zůstávala celá ramena i záda holá. Nevýhodou bylo, že tyto nákladné toalety se dost dobře nehodily k tanci. Po celovečerním nošení ženy v promáčkáných róbach s ušlapanými lemy nevypadaly nijak vábně.

Večerní toaleta doplněna dekadativním svetrem. Od amerického návrháře Mainbochera, který působil v Paříži od konce 20. let.

Filmové oděvy, které navrhovali velcí módní tvůrci, Chanelová, Schiaparelliiová, Molyneux, aj. měli jednu nevýhodu: rychle stárly a s nimi stárly i natočené snímky. Z těchto důvodů se šaty začaly vyrábět ve stylu glamour, což byla nadčasovější podoba právě panující módy, jakýsi její esence či trest. Filmy tedy nejsou spolehlivým zdrojem informací o odívání v daném období.

Jedním z nejslavnějších kostymérních návrhářů Hollywoodu byl Gilbert Adrian. Původně pracoval jako výtvarník na Broadwayi, do Kalifornie byl pozván proto, aby oglekol samotného Rudolpha Valentina. Také filmové kostýmy Greta Garbo, především její klobouky, se rychle ujaly v módním světě, ať již to byl ten „bonónkovitého tvaru“ nebo ten s ohnutou krempou, posazený šikmo, který tak vyzývavě a tajuplně zakrýval jedno oko.

Večerní toalety pařížských couturierů byly daleko sofistikovanější než ty, které si oblékaly hollywoodské hvězdy. v třicátých letech vzniká styl glamour-nadčasovější podoba právě panující módy.

Módní žurnály začaly uveřejňovat místo dříve oblíbených fotografií aristokratů snímky filmových hvězd, mezi kterými první místo zaujaly Marlene Dietrichová, Johan Grawfordová a Greta Garbo. Ty, vyfotografovány v naaranžovaném prostředí, ovlivňovaly zasněné ženy, které se pak zoufale, a ne vždy úspěšně snažily napodobovat.

„Hollywoodská“ krása souvisela s rozvojem kosmetického průmyslu. Vhodně cílené reklamy na pudry, rtěnky, mýdla, pleťové vody a parfémy plnily stránky všech možných časopisů. Dvě zvuchná jména – Helena Rubinstein a Elizabeth Arden, jejichž salóny se tehdy staly světoznámými, si podržely svou značku dodnes.

Ve 20. letech nahradily složité účesy krátce zastřižené vlasy, tzv. bubikopf

Na samém sklonku 30. let se začal ve filmu objevovat typ „dobré kamarádky“, od prosté a nenucené dívky až po elegantní dámu. To bylo období úspěchu Barbory Stanwyckové, Ingrid Bergmanové, Magdy Schneiderové a dalších. Díky filmu a jeho představitelkám se móda neomezovala jen na předváděcí síně modelů, ale byla šířena těmito běžnými

manekýnami, obdivovanými a zbožňovanými kdekoliv na světě. Tímto film přispěl významnou měrou k rychlému šíření módy, byť i módy někdy extravagantní, ovšem na druhé straně přispíval k poznání výhod pohodlné, praktické, hygienické a relativně levné konfekce.

Film však také napomáhal tomu, že se tisíce filmových fanoušků ztotožňovalo s oblíbenými hrdiny a hrdinkami, osvojovalo si způsob odívání, chování, postoje, mimiku a gesta těchto idolů, což je ostatně jedním z předpokladů pro to, aby nějaká móda vůbec vznikla, aby se ujala a rozšířila.

Ženský oděv si podržel rovnou siluetu s krátkou délkou a sníženou pasovou linkou až na boky, účes vytvářel malou hlavu, krytou hrncovým nebo helmovým kloboukem. Oblíbenými materiály byly krepdešín, popelín, voál, trikotýn, žoržet, flanel.

O mužích se tvrdí, že jsou v oblékání konzervativnější. V mužském oděvu došlo k proměně. Mladí lidé nosili pohodlnější obleky. Muži středního a staršího věku nosili své černé žakety s vestou a proužkovanými kalhotami, obuv na knoflíčky nebo tzv. „psí dečky“, škrobené košile a tuhé připínací límečky. Mladí muži nosili s oblibou oděvy volnějšího provedení. Trenčkot, původně vojenský plášť, se stal módním pláštěm do deště a nepohody. A místo fraku se pro slavnostní příležitosti ujímal stále více smoking.

*Střih společenských šat
s hlubokým výstřihem n.
zadním dílu ovlivnila vlna
džezové hudby.*

TANEC

Móda na tanečních parketech se také proměnila. Moderní mládež začala vyznávat nový rytmus. Jazzová horečka zachvátila svět! Kvílení saxofonu a neobvyklé taneční figury shimmy, charlestonu, swingu a foxtrotu – to všechno udávalo „rytmus roku“ i módy. Módní silueta posunula linii pasu až na boky, vlna charlestonu přinesla novou variantu šatů tzv. Charlestonky. Charlestonky rozšiřovaly hladkou „rouru“ šatů plizovaným pruhem látky, které dovoľoval razantní pohyb nohou do stran. Nové tance změnily postavení tanečníků. Partneři tančili těsně u sebe – „tělo na tělo“. To ovlivnilo i styl dámských šatů: Zadní díl poskytoval více možností pro upravení složitějšího řešení a ozdob. Poprvé v dějinách módy se odhalila záda v hlubokém dekoltu. Jak moderní a provokativní zároveň! Jeden dobový kuplet tvrdil, že při tanci se nejlépe „najde k srdci klíček“ neboť dámy mají pouze „lehké šaty na knoflíček – a ten lehko povolí“. Mužský oděv neprodělal žádné výrazné změny.

Jazz a swing původně pocházejí z černošské hudby, postupně je přebírali bílí hudebníci. Kolébkou Jazzu se stalo město New Orleans a zanedlouho se tento hudební styl dostal do ostatních měst v USA i do celého světa. Swing je to hudba bigbandu a vznikla v Kansas City. Ve městě byla tradice černošské hudby velmi silná. Největší slávu sklízela v letech 1927-1935.

Foxtrot byl poprvé uveden v Evropě těsně před I. Světovou válkou. Název tance údajně pochází ze jména tanečníka a komika Harryho Foxe, který jako první předvedl "speciální" běžené kroky. Na počátku byl foxtrot vášnivý tanec s rychlými a pomalými pohyby. Píslné dodržování tempa tehdy neexistovalo, mohlo se pohybovat od 40 do 50 taktů za minutu. Foxtrot je často označován za nejtěžší standardní tanec. Mnozí říkají, že pokud zvládnete zatancovat foxtrot, máte dobré předpoklady na zatancování ostatních standardních tanců. Tento tanec je založený na eleganci, rovnováze, pohybu a rytmu. Rytmus má 4/4 a taktů za minutu 30.

Pařížský couturier Norman Norell navrhoval taneční kostýmy pro dlouhonohé krásy z harlemského Cotton Clubu. Do jeho práce se navždy otisklo uvolněné ovzduší naplněné jazzem a štíhlou ženskou siluetou.

V RYTMU DŽEZU

Společenské šaty jednoduché linie se sníženým pasem zdobily efektní korálové výšivky a šerpy. Tyto ženské detaily kontrastovaly s chlapeckou siluetou a účesem.

Dvacátá léta 20. století radikálně změnila tradiční podobu ženy. Zkrátila sukně i vlasy na minimum!

V dnešní době módu ovlivňují kromě filmu a tance i jiné média, jako např. módní časopisy, reklamy, televize, rádia apod. Tvoří se mnoho a mnoho filmů různých žánrů (komedie, sci-fi, horory, westerny, romány, dramata apod.) a také máme dnes různé druhy tanců (klasické, latinskoamerické, břišní, diskotance, tance typu breachdance apod.). Podle toho si každý může vybrat svůj styl a idol, kterému se chce v módě podobat. Módní trendy dnes i na začátku filmové éry udávají filmové a hudební hvězdy.

Literatura:

- Od krinolíny k džínům, Jana Skarlantová, 1979
- Dějiny odívání, Móda 20. století, Jana Machalová, 2003
- Základy oděvního výtvarnictví, Jana Skarlantová, 1978
- Obrazová encyklopedie módy, Ludmila Kybalová, Olga Herbenová, Milena Lamarová, 1973
- časopis Burda
- časopis Svět poznání
- internet